

Interessante Coleoptera van het eiland Voorne (IV)

door

MENNO SCHILTHUIZEN

ABSTRACT. — Interesting Coleoptera from the island of Voorne (IV). A number of rare and interesting Coleoptera are discussed, resulting from faunistic research in the dunes and woods of Voorne (province of Zuid-Holland).

Inleiding

Verzamelactiviteiten in het uitgestrekte duingebied van Voorne brachten wederom een aantal interessante soorten aan het licht, die hieronder worden besproken.

CARABIDAE

Acupalpus consputus (Duftschmidt). — In het vochtig duinbos bij Rockanje werden op 21.VIII.1982 drie exemplaren aan de oever van een modderpoel aangetroffen. Een vrij zeldzame soort, die door Turin (1977) nog niet van Voorne gemeld wordt.

Acupalpus dubius Schilsky. — Deze kleine *Acupalpus* werd verscheidene malen verzameld: 23.V.1983, meerdere exemplaren tussen en onder kiezelstenen aan de zuidpunt van het Oostvoornse Meer; 14.III.1982, uit aanspoelsel op het Groene Strand (zuidzijde Oostvoornse Meer), 1 exemplaar; 3.IX.1982, 1 exemplaar; 3.IV en 2.VI.1982, telkens 1 exemplaar uit zandige oever bij het Inspectiepad. Alle vangsten op Voorne van deze vrij zeldzame soort zijn afkomstig uit hetzelfde type biotoop: vochtige, achterduinse strandvlakten en valleitjes, dicht begroeid met planten als *Parnassia palustris* L., *Blackstonia perfoliata* (L.) Huds., *Centaurium littorale* (Turner) Gilmour, *Prunella vulgaris* L., etc. De enige vangst die door A. van Tiggele tijdens zijn loopkerveronderzoek in de jaren 1963-1965 werd gedaan, betreft een exemplaar uit de zogenaamde Gamandervallei in het oudere duingedeelte (Turin, 1983, in litt.). Men bedenke dat bijvoorbeeld de omgeving van het Inspectiepad in die tijd nog vrijwel onbegroeid was, hetgeen ook blijkt uit de vermelding in Van Tiggele's verslag van een groot aantal *Omophron limbatum* (Fabricius), een soort van onbegroeide zandoevers, alhier, die ikzelf nog nooit op Voorne aantrof.

Badister anomalus (Perris). — Eén ♂ van deze zeldzaamheid kwam tevoorschijn bij het uitgeven van een dikke pol mos van de stam van een els aan de oever van een plasje in de binnenduinen, 19.III.1983, in gezelschap van circa 65 andere kevers, behorend tot maar liefst 37 soorten. *B. anomalus* werd door Brakman (1956) voor de eerste maal uit ons land gemeld. Hij noemt als vindplaats Oostkapelle in Zeeland. In 1963 komt hij terug op deze soort met een tweede vangst van Texel (De Geul). Turin (1977) geeft ook een vondst bij Roermond. De soort is nauw verwant aan de veel minder zeldzame *B. peltatus* (Panzer) en is van deze slechts met zekerheid te onderscheiden aan de hand van de aedeagus. Brakman zeefde *B. anomalus* met zijn zustersoorten *B. dilatatus* Chaudoir en *B. peltatus* uit dor blad in een bossloot; Turin (1982) geeft als biotoopaanduiding: moerassen en hoogvenen. Waarschijnlijk leeft de kever in Voorne's Duin aan de oevers van de vele modderige poeltjes in het gebied.

HALIPLIDAE

Haliplus mucronatus Stephens. — 12.XI.1983, 2 exemplaren in een kleine duinpoel met onder meer kranswieren (Characeae) in de omgeving van de Tenellaplas (leg. Van Vondel en Schilthuizen). Een zeer belangwekkende vangst van deze schaarse soort, die recentelijk verder alleen van Meijndel en Hendrik-Ido-Ambacht bekend is. Determinatie: B. J. van Vondel.

Haliplus variegatus Sturm. — Tegenwoordig zeer zeldzaam. Recente vangsten alleen bekend

van Echt en Zierikzee. Een ♀ ving ik op 19.III.1983 in een duinplas langs het Sipkesslag. De determinatie werd gecontroleerd door de heer B. J. van Vondel. Uitgebreide beschouwingen over faunistiek en oecologie van deze en de bovenstaande soort zijn te vinden in Van Vondel (ter perse).

DYTISCIDAE

Hygrotus decoratus (Gyllenhal). — 12.XI.1983, 1 exemplaar in een volgelopen zandkuil in de buurt van de Tenellapas. Van de drie inlandse *Hygrotus*-soorten is dit verreweg de minst algemene. Drost & Schreijer (1978) zeggen: „Vooraf liefhebber van veenpoelen en vennen. Komt in geheel N.- en M.-Europa voor, maar altijd sporadisch en zeldzaam. Vondsten uit Z., M.- en W.-Nederland”. De heer B. J. van Vondel controleerde mijn determinatie.

Agabus chalconotus (Panzer). — Op 12.VI.1982 ving ik 3 exemplaren van deze soort in een klein poeltje langs het Sipkesslag. Uit verschillende bronnen (bijvoorbeeld Drost & Schreijer, 1978) blijkt dat deze vroeger tamelijk algemene waterkever sedert de laatste decennia sterk in aantal terugloopt. Wellicht is de soort vrij sterk gebonden aan de kleine, voedselarme heide- en duinplasjes die steeds schaarser worden.

Agabus labiatus (Brahm). — 19.III.1983, plasjes achter de eerste duinrij langs het Inspectiepad, 1 ♂ en 1 ♀, Van Vondel en Schilthuizen. Zeldzaam. Determinatie J. Cuppen.

Copelatus haemorrhoidalis (Fabricius). — Een tamelijk zeldzame soort, waarvan 19.III.1983 en 21.XI.1983 5 exemplaren werden verzameld in de ondiepe, met riet begroeide plasjes langs het Sipkesslag (Van Vondel en Schilthuizen). De heer J. A. W. Lucas ving deze soort op licht, 1.IX.1979, op 't Reigersnest, nabij landgoed Mildenburg.

LEIODIDAE

Nargus wilkini (Spence). — Naast de gewonere *Nargus velox* (Spence) en *N. anisotomoides* (Spence) werd nu ook de in West-Nederland schaarse *N. wilkini* op Voorne aangetroffen; ik zeefde op 5.III.1983 1 ♀ uit een berg dood gras in de Mildenburg. Hoewel de soort in andere delen van Nederland regelmatig gevonden wordt, zijn uit de duinstreek nauwelijks meldingen bekend.

STAPHYLINIDAE

Bledius subniger Schneider. — In het voorjaar van 1983 was het op warme dagen mogelijk deze soort in enorme aantallen waar te nemen op de vochtige gedeelten van het slufsterstrand bij Oostvoorne. De diertjes vlogen laag over het zand, en waren ook veel te vinden op de grond, waar ze zich ophielden in gezelschap van onder andere *Dyschirius obscurus* (Gyllenhal) en de zustersoort *B. arenarius* (Paykull). Deze laatste lijkt echter op het strand voornamelijk de droge, hoger gelegen duinrand te bewonen, in tegenstelling tot *subniger*, die juist de door de zee vochtig gehouden delen van het strand prefereert. Deze veronderstelling wordt gesteund door de resultaten van een onderzoek naar het voorkomen van beide soorten, eveneens op het Voornse strand, door Den Hollander & Van Etten (1974). Het is niet ondenkbaar dat het kleurverschil tussen de beide soorten (*arenarius* heeft overwegend lichtgeel gekleurde dek-schilden, terwijl *subniger* bijna helemaal donkergrijs is) verband houdt met deze verschillende biotopen.

Euastethus ruficapillus (Boisduval). — Op 19.III.1983 zeefde ik één exemplaar van deze soort samen met *E. bipunctatus* (Ljungh) uit een pol mos aan de voet van een els bij een poeltje langs het Sipkesslag.

Erichsonius signaticornis (Mulsant & Rey). — Eén exemplaar werd op 19.III.1983 gespoeld uit de oever van een duinbeek op het Groene Strand. Lohse (1964) zegt: „Verstreut und ziemlich selten, an Ufern und im Genist vorzugsweise an fliessenden Gewässern”.

Philonthus micantoides Benick & Lohse. — 4.IV.1983, 1 ♂ gezeefd uit een berg plantenafval

langs de oostoever van het Oostvoornse Meer. Deze kleine *Philonthus* werd uit Nederland voor het eerst gemeld door Berger & Poot (1970) n.a.v. een exemplaar van Texel, 1963. Andere meldingen na deze kon ik in de literatuur niet vinden. Echter, aangezien de soort zonder bestudering van het mannelijk genitaalapparaat bijzonder moeilijk van *P. micans* (Gravenhorst) is te onderscheiden, is het waarschijnlijk dat *micantoides* zich in vele collecties nog onder *micans* bevindt. Het verspreidingsbeeld van *micantoides* is nog lang niet duidelijk. Hij is in Noord-Duitsland vastgesteld, en de vangst op Texel sluit hierbij aan. Overigens zegt Lohse (1964): „An Ufern, nicht selten, gebietsweise häufiger als *micans*”.

Callicerus obscurus Gravenhorst. — 19.III.1983, één exemplaar uit een pol mos aan de oever van een poeltje langs het Sipkesslag. Dit fraaie diertje wordt weinig gevonden. „Op vochtige bodem zeldzaam, vermoedelijk aan de gangen van ondergronds levende kleine zoogdieren gebonden” (Lohse, 1974). Dit laatste wordt gesteund door een vondst van deze soort in een mollenest bij Krimpen aan de IJssel, 7.III.1983, leg. Gerben Polder.

Amischa soror (Kraatz). — In bodemvallen op het Groene Strand, 4.IV.1983, 2 ♂♂, 26.III.1983, 2 ♂♂, en onder aanspoelsel op het strand, 14.V.1983, 1 ♀. Een zeldzame soort. Lohse (1974) zegt dat de soort in Europa wijd verbreid is, dat de ♀♀ zeldzaam zijn maar wel bijna overal te vinden, doch dat de ♂♂ zeer zeldzaam en alleen in het Alpengebied, Skandinavië en noordelijk Groot Brittannië regelmatig gevonden zijn. Opvallend is dus dat het merendeel der Voornse exemplaren ♂♂ betreft, wat niet in overeenstemming lijkt met Lohse's opgave.

PSELAPHIDAE

Rybaxis laminata (Motschulsky). — Groene Strand, 26.III.1983, 1 ♂, gezeefd uit nat mos op de voormalige zeevering. Deze zeldzaamheid wordt door Brakman (1966) vermeld voor de provincies Noord-Brabant en Zeeland en Berger & Poot (1970) noemen nog een vangst uit Echt, in een vochtig griendje. Besuchet (1974) zegt: „in Sumpfgebieten”. Dat deze soort in vochtige milieus thuishoort mag wel duidelijk heten.

DRYOPIDAE

Dryops griseus (Erichson). — Groene Strand, 5.V.1981, 1 exemplaar onder een steen; 14.III.1982, meerdere exemplaren drijvend in een duinplas langs het Inspectiepad; 18.X.1982, 2 exemplaren; 19.III.1983, 16 exemplaren drijvend in duinplasjes langs het Inspectiepad. Deze soort wordt over het algemeen als tamelijk zeldzaam bestempeld. In het duinmoeras op Voorne is hij, zoals uit deze vondsten mag blijken, een algemene verschijning. De determinatie werd verricht door Bas Drost.

NITIDULIDAE

Meligethes hebes Erichson. — 21.VIII.1982, 1 exemplaar gesleept in de omgeving van het Waterbos, Rockanje. Keer (1930) zegt: „zeer zeldzaam; Den Haag IX, Zeeburg VIII en meerdere plaatsen in Zuid-Limburg”. Brakman (1966) noemt ook nog Overijssel en Gelderland.

Epuraea melanocephala (Marsham). — 5.V.1982, 1 exemplaar gesleept uit bermvegetatie (*Anthriscus*, *Urtica*, *Symphytum*, verschillende grassen, etc.) van de Duinzoom. Ik meldde deze soort reeds eerder als nieuw voor de Nederlandse fauna (Schilthuizen, 1982) en wel gebaseerd op één exemplaar, op VII.1981 gevangen circa 500 meter van bovenstaande vindplaats. Op grond van de verspreidingsgegevens van Horion (1960) werd toen het vermoeden geuit dat het hier ging om een geïmporteerd dier. Nu een tweede exemplaar is vastgesteld, lijkt het aannemelijk dat *E. melanocephala* toch op Voorne inheems is. Temeer daar het door Horion gevonden verspreidingspatroon in meer opzichten niet meer lijkt op te gaan: in VIII.1982 ving ik 3 exemplaren bij Bödefeld in Sauerland, terwijl Horion zegt dat de soort in dit deel van Duits-

land ontbreekt. Wellicht hebben we te maken met een snelle areaaluitbreiding van deze Middeneuropese soort, die overigens in België wel verspreid schijnt voor te komen.

CHRYSOMELIDAE

Aphthona lutescens (Gyllenhal). — 21.VIII.1982, één exemplaar gesleept van *Lythrum salicaria* L., op een vochtig duinweitje in de omgeving van het Waterbos. Vrij zeldzaam.

Longitarsus dorsalis (Fabricius). — 26.III en IV.1983, 2 exemplaren gezeefd uit vochtig mos op het Groene Strand. Mohr (1962) vermeldt, dat van alle vondsten uit West-Duitsland slechts één min of meer recent was: 1936. Keer (1930) noemt voor ons land alleen Zierikzee, Brakman (1966) meldt tevens de provincies Zuid-Holland en Limburg.

CURCULIONIDAE

Balaninus cerasorum (Paykull). — 22.VIII.1982 werd door F. C. Gilijamse één ♀ van deze schaarse snuittor gevangen.

Smicronyx reichi (Gyllenhal). — 17.IV.1982 één exemplaar onder een balk en 18.X.1982, één exemplaar onder een dode zilvermeeuw, beide malen op het Groene Strand. Een zeldzame soort, die door Brakman (1966) nog niet voor Zuid-Holland wordt vermeld.

LITERATUUR

- Berger, C. J. M. & P. Poot, 1970. Nieuwe en zeldzame soorten voor de Nederlandse keverfauna, I. — *Ent. Ber., Amst.* 30: 213-221.
- Besuchet, Claude, 1974. Familie Pselaphidae. — *Käfer Mitteleuropas* 5: 305-362.
- Brakman, P. J., 1956. Korte Coleopterologische Notities III. — *Ent. Ber., Amst.* 16: 38-41.
- , 1963. Korte Coleopterologische Notities VI. — *Ent. Ber., Amst.* 23: 202-214.
- , 1966. Lijst van Coleoptera uit Nederland en het omliggend gebied. — *Mon. ned. ent. Veren.* 2: I-X, 1-219.
- Drost, Bas & Michiel Schreijer, 1978. *Waterkevertabel*: 1-222, Jeugdbondsuitgeverij.
- Hollander, J. den & J. C. A. van Etten, 1974. De oecologie van *Bledius arenarius* en *B. subniger* op het Oostvoornse strand (Coleoptera, Staphylinidae). — *Ent. Ber., Amst.* 34: 155-160.
- Horion, A., 1960. *Faunistik der Mitteleuropäischen Käfer* 7: I-VIII, 1-346, A. Feyel, Überlingen-Bodensee.
- Keer, P. M., 1930. *Calwers Keverboek* 1: 1-784, 2: 785-1330, W. J. Thieme & Cie., Zutphen.
- Lohse, G. A., 1964. Staphylinidae I. — *Käfer Mitteleuropas* 4: 1-264.
- , 1974. Staphylinidae II. — *Käfer Mitteleuropas* 5: 1-381.
- Mohr, K. H., 1962. Bestimmungstabelle und Faunistik der mitteleuropäischen *Longitarsus*-Arten. — *Ent. Bl. Biol. Syst. Käfer* 58: 55-118.
- Schilthuizen, M., 1982. Interessante Coleoptera van het eiland Voorne (II). — *Ent. Ber., Amst.* 42: 97-100.
- Turin, H., 1977. *Atlas of the Carabid Beetles of the Netherlands*: 1-228, krt. 1-372, North-Holland Publishing Company, Amsterdam.
- , 1982. Over het voorkomen van de loopkevers in Nederland, in het bijzonder van de zeldzame en uitgestorven soorten (Col., Carabidae). — *Nieuwsbrief European Invertebrate Survey-Nederland* 12: 3-34.
- Vondel, B. J. van, ter perse. Verspreiding van Haliplidae in Nederland. Een tussenstand. — *Nieuwsbrief European Invertebrate Survey-Nederland*.